
DE BIJZONDERE VOORWERPEN NR. 4

Interessant om te lezen

Claire APTEL, Brigitte HOCHART & Jaques CHOUX, *Les cires habillées nancéiennes: tableaux de cire et d'étoffes*, Nancy: Éditions du Musée Lorrain, 1989, 72 pages.

Pascale CUGY, Georgina LETOURMY-BORDIER & Vanessa SELBACH, "Les 'estampes habillées': acteurs, pratiques et publics en France aux XVIIe et XVIIIe siècles", *Perspective 1*, 2016, pp. 163-170.

Georgina LETOURMY & José DE LOS LLANOS, *Le siècle d'or de l'éventail: du Roi-Soleil à Marie-Antoinette*, Dijon: Éditions Faton, 2013.

Anne MALHERBE, "La Vierge au voile", *Labyrinthe 4*, 1999, pp. 59-72.

Met dank aan

Zahava Seewald
Céline Bultreys

Ontwerp, research en tekst

Meggy Chaidron
Afgestudeerd Kunstgeschiedenis en Archeologie

Grafisch ontwerp

Collin Hotermans

NL vertaling

Macha Snouckaert van Schauburg

V.U.

Marcel Vermeulen
1 Raadsplein
1070 Anderlecht

Anderlecht
1070

Oorsprong van geklede wassen beeldjes

Lang vóór de 18de eeuw werden er in Duitsland reeds dergelijke voorwerpen vervaardigd door nonnen waar ze werden aangeduid als "kloosterwerken". En in onze regio's werden al sinds de 16de eeuw eveneens geklede wassen beeldjes gemaakt, in een stijl die verschilt van de stukken van de gemeentelijke Musea van Anderlecht en die te zien zijn in de besloten hofjes van Mechelen. Sommige "Mechelse popjes", tentoongesteld in het Museum Hof van Busleyden, waaronder het "Zegenende Jezuskindje", werden speciaal ontworpen om te worden aangekleed.

Het vervaardigen van geklede wassen beeldjes werd vervolgens overgenomen door de gebroeders Nicolas en François Guillot, die in de stad Nancy in het departement Meurthe-et-Moselle in Frankrijk met de productie hiervan begonnen. Nicolas Guillot, geboren in 1701, begon zijn loopbaan door het op de markt brengen van "geklede prenten", waarbij elk kledingmotief, gedrukt op stoffen in diverse kleuren, werd uitgesneden en gekleefd op een afbeelding van papier. Deze afbeeldingen, geproduceerd sinds de 17de eeuw, worden met name bewaard in de BNF (Bibliothèque nationale de France), waaronder een *Christus die zijn kruis draagt*, uitgegeven door Nicolas de Mathonière in 1600. Vervolgens realiseerde Nicolas Guillot geklede wassen personages, gelijkend op die van de collecties van de gemeentelijke Musea van Anderlecht en die dankzij hem reputatie zouden verwerven. Vervolgens voegde zijn jongere broer François Guillot, eveneens aangeduid als "handelaar in wassen beeldjes", zich bij het broederlijk bedrijf.

De mode van geklede wassen beeldjes verspreidt zich al snel, terwijl ze allengs worden voorzien van nieuwe dragers. Zo worden er waaiers gecommmercialiseerd die personages uitbeelden waarop kleren zijn genaaid. Zo wordt in 2013 tijdens een tentoonstelling in het Musée Cognacq-Jay, in Parijs, één van deze waaiers getoond met als titel *Joies de la campagne*. De personages die hierop worden afgebeeld, zijn volledig gekleed in verschillende kleuren zijde, opgehoogd met gouache.

... Op naar een internationale productie

De geklede wassen beeldjes oogstten zo'n succes dat de gebroeders Guillot besloten om stukken te produceren bestemd voor de export, waarbij sommige werden gepresenteerd in de vorm van een kit die men zelf kon samenstellen. De verspreiding van deze beeldjes vond plaats door toedoen van huis-aan-huisverkopers en marskramers. Ze waren bestemd voor kopers met een zekere cultuur en met de nodige financiële middelen om deze verfijnde voorwerpen te kunnen bestellen en ze waren dientengevolge niet toegankelijk voor de plattelandsbevolking. Sommige van deze stukken belandden in België en kunnen worden bewonderd in onze musea en met name in de Saint-Loupkerk in Namen. Al zijn de gebroeders Guillot de bekendsten, toch hadden ze niet de exclusiviteit over de productie van geklede wassen beeldjes. Er bestonden nog andere ateliers die zich hierin hadden gespecialiseerd, evenals sommige nonnen. De stilistische verschillen tussen de Franse producties en de stukken van de collecties van de gemeentelijke Musea van Anderlecht zijn vooral te zien aan het gezicht van de popjes alsook aan de kwaliteit van het eindresultaat, wat lijkt te verwijzen naar een plaatselijke oorsprong. Daarenboven bevat het depot van de gemeentelijke Musea van Anderlecht een tiental gelijkaardige stukken, wat toelaat deze hypothese te staven. Deze voorwerpen zouden kunnen dateren uit de eerste helft van de 19de eeuw, zoals de gebruikte materialen voor hun realisatie hierop lijken te wijzen, terwijl daarnaast bepaalde elementen van de stukken die recenter lijken, tussentijds vernieuwd zouden kunnen zijn.

Karakteristieken van geklede wassen beeldjes

Het eerste stuk stelt het Kindeke Jezus voor met een stralenkrans met daarboven een bordje waarop het volgende staat "Mijn zoon, geef me je hart". Deze zin verwijst naar Spreuken 23: 26 uit de Bijbel, waarin een vader zich tot zijn zoon richt en hem aanspoort op het rechte pad te blijven en Gods wegen te bewandelen. Een stukje stof bedekt de hele binnenkant van de doos en het wassen popje is op de bodem van de doos genaaid om het op zijn plaats te houden. De kleine afmetingen van het voorwerp duiden erop dat het op reis kon worden meegenomen.

De twee andere stukken vertegenwoordigen elk een Maagd Maria vergezeld van het Kindeke Jezus. Beiden dragen een krans en een lange sluier versierd met kant dat tot onder hun rokken reikt en die de Christusfiguur omgeeft als om hem voor de buitenwereld te beschermen. Dit iconografisch motief, dat opduikt in de 16de eeuw, verenigt beide personages van het tafereel, terwijl het verwijst naar de maagdelijke begrippen van de Christusfiguur en van de Maagd Maria. Daarenboven houdt een van de popjes een boekje witte lelies vast dat traditiegetrouw wordt geassocieerd met de zuiverheid en de maagdelijkheid van Moeder Gods. De gewaden gedragen door beide maagden zijn met bloemen versierd en de popjes die ze in hun armen houden zijn op dezelfde manier gekleed.

Deze stukken werden niet aangekleed uit preutsheid, want van in het begin werden ze ontworpen om aangekleed te worden. Ze weerspiegelen evenmin de noodzaak om het beeldje te bedekken om er de heiligheid van te onderstrepen en dit, in tegenstelling tot andere realisaties die wel bedekt zijn als gevolg van het Concilie van Trente, dat in 1545 een aanvang nam en waar in 1563 een eind aan kwam. Om zich tegen de protestantse Reformatie te keren, waar een groot deel

van de bevolking gevoelig voor was, trachtten de kardinalen en kerkvoogden de moraliteit van de Kerk in ere te herstellen door met name de naakte geslachtsdelen van de beeldjes en die op schilderijen te bedekken. Evenmin gaat het om kledij bedoeld om de mode uit die periode te illustreren, waarvan talrijke voorbeelden bestaan op de covers van modetijdschriften uit die periode. Deze aan devotie gewijde voorwerpen in de vorm van vrome beeldjes aangekleed met een esthetische bedoeling, zijn uniek zowel vanwege hun ontwerp als vanwege hun originaliteit en zouden aanwijzingen kunnen opleveren over de Anderlechtse samenleving uit die tijd.

1 Gekleed wassen figuurtje onder glas dat het Jezuskind voorstelt

Houten doos, waarvan de binnenkant met stof is bekleed en afgesloten wordt door glas met daarin een wassen popje gekleed in een roze kleedje van stof, met vergulde zoom, met bovenaan het opschrift "Mijn zoon, geef me je hart". Een guirlande versierd met vergulde plantaardige motieven.

België, ca. 1800-1850

Hout, glas, karton, papier, stof en was

17,7 x 11,8 x 3,7 cm

inv. n° BEG 5644

2 Geklede wassen beeldjes, die de Maagd Maria voorstellen vergezeld van het Kindeke Jezus

Houten doos, aan de binnenkant bekleed met stof en afgesloten met glas. Het bevat een wassen popje, gekleed in een wit gewaad met bloemmotieven, dat een kleiner popje en een bloemboeketje draagt. Vergulde ceintuur, sluier met een kanten doublure, zoom van het gewaad van kant en kanten kraag. Guirlande van blauwe bloemen rond de personages. Kader met passementwerk.

België, ca. 1850-1900

Hout, glas, karton, papier, stof en was

24,5 x 19 x 7,8 cm

inv. n° BEG 5986

3 Geklede wassen beeldjes onder glas die de Maagd Maria voorstellen vergezeld van het Jezuskindje

Houten doos, waarvan de binnenkant met stof is bekleed, afgesloten door glas. Het bevat een wassen popje, gekleed in een goudkleurig gewaad met een strook geborduurde bloemen en die een kleiner tweede popje draagt. Sluier met kanten doublure. Twee vergulde bladeren langs beide kanten van het beeldje.

België, ca. 1800-1850

Hout, glas, karton, papier, stof en was

28 x 20 x 7,5 cm

inv. n° BEG 5984